

Käesolev dokument on koostatud Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toel projekti „Eesti ANK juhtimissuutlikkuse arendamine ühiskondliku mõju nähtavuse suurendamiseks“ raames MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse tegevuse ja kommunikatsiooni jälgimiseks, planeerimiseks ja analüüsiks. Dokumendi lahutamatuks lisaks on 2014-2020 perioodi programmdokument „Eesti ANK mõju tabel“ (Lisa 1).

Eesti ANK ühiskondliku mõju nähtavuse suurendamise raamistiku selgitus

---

Sissejuhatus

Mittetulundusühing Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus (Eesti ANK) on üleriigiline noortekeskuste eestkosteoranisaatsioon. Eesti ANK tegevuse peamine eesmärk on arendada noorsootöö teostamist Eestis ja seeläbi ühingu liikmeskonda, juhtida ja toetada noortekeskuste vahelist koostöövõrgustikku, pakkuda liikmetele koolitusvõimalusi ning rääkida kaasa riiklikul tasandil noortekeskuste temaatika küsimustes.

Käesoleva Eesti ANK ühiskondliku mõju nähtavuse raamdokumendi loomise ajendiks oli organisatsiooni järjest suurenev kaasatus ning osalus noorsoopoliitikas. Organisatsiooni tegevus on muutunud haldusalade üleseks (haridus, sotsiaal, kultuur jm) ja toimib erinevatel otsustustasanditel (rohujuuretasandist riiklikus poliitikas kaasarääkimiseni). **Kvaliteetse eestkoste tagamisel tekkis vajadus analüüsiva tööriista järele, mis annaks Eesti ANK-le vastused küsimustele:**

Kuidas Eesti ANK teab, et tegevus on tulemuslik ning toonud kaasa püsivamaid muutusi?

Kas planeeritud tegevused on tasakaalus olemasolevate ressursside, oodatud tulemuste ja mõju vahel?

Kas ressursse kasutatakse optimaalselt ja tulemuslikult?

Kas valitud tegevused on ühiskondliku mõjuga?

Kas ja kuidas näevad Eesti ANK tegevust ning tulemusi koostööpartnerid, kogukond ja avalikkus?

Käesolev raamistik toetab Eesti ANK ühiskondliku mõju ja selle nähtavuse planeerimist, protsessi läbimist ning analüüsi. Dokument on töövahendiks eelkõige Eesti ANK eestvedajatele - juhatusele ja tegevmeeskonnale, kuid samas loob see aluse järjepidevusele, annab selgema ülevaate pikemaajaliste tegevusplaanide tagamaadest ja kaugematest eesmärkidest. Loodav mudel jääb Eesti ANK arengudokumentide täiendavaks lisaks.

Mõju ja selle hindamine, planeerimise olemus ning vajalikkus

Mõju planeerimise vajalikkus seisneb teadlikus protsesside juhtimises, et tagada algatatud tegevuste järjepidevus ja iseseisev areng peale konkreetse projekti, algatuse vms lõppemist. Mõjude hindamine toimub protsessipõhiselt ja on loogiline sammude jada, mis tuleb läbi teha tegevuskavade väljatöötamise käigus.

Mõju eristumine tavapärasest tegevuskavast on konkreetse projekti/tegevuse/algatuse tagajärjel sündinud muutus mõtlemises, tegutsemistavades, suhetes, mis loob pinnase uute algatuste loomiseks. Mõju kaardistamise, hindamise ja analüüsimise tulemuseks on teadlik protsesside mõjutamine ja juhtimine.

Näide: 2010-2013 viis Eesti ANK Euroopa Sotsiaalfondi toel läbi programmi „Noorte konkurentsivõime suurendamiseks ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks ühiskonnale pakutava noorsootöö teenuse osutamine läbi noortekeskuste“, mille mõjul on paljudes piirkondades alguse saanud toimiv võrgustikutöö. Tegevus jätkub peale programmi lõppu, sest on sõlmitud koostöömemorandum täpsete eesmärkide ja vastutustega.

I ETAPP Mõju prognoosimine algab sarnaselt muude tegevuste planeerimisele muutuse vajalikkuse selgitamisest. Muutuste vajaduse kaardistamisel tuleb esmalt välja selgitada **lähtepunkt** ehk **hetkeolukord**, mida mõjutama asutakse.

Hetkeolukord: noortekeskuste arengudokumentides on visiooni/missiooni kirjeldustes suured erinevused, samas kõikide keskuste puhul on lähtekohaks avatud meetodil töötamine. Samuti puudub noortekeskustel ühtne andmekogumise baas, mis võimaldaks koondada piirkondlikku ja üleriigilist statistikat noorte tegeliku hõivatus, programmide, teenuste, tingimuste osas. Tõendusmaterjali kogumine noortekeskustes rakendatavate tegevuste - valiku, eeliste, puuduste, rakendatavuse, populaarsuse jm kohta - aitab hinnata nende potentsiaalseid tagajärgi. Mõju hindamisel st lähtekoha kaardistamisel ja protsessil on hea mõelda mitte ainult konkreetsete otseste tulemustele, vaid ka kaasnevatele pikaajalisematele muutustele ühiskonnas tervikuna. *(Vi ka Mõju tabel punkt 1.1)*

II ETAPP Mõju avaldamiseks on oluline kaardistada eesmärgid. Millist muutust konkreetselt taotletakse sh kellele on antud olukord ebasoovitatav ehk kes on sihtgrupp ning millist olukorda sihtgrupi huvides püütakse luua.

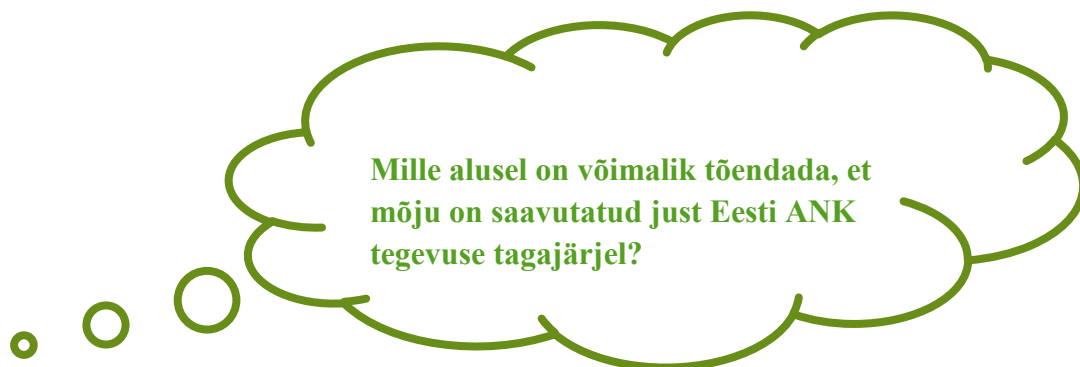
Sihtgrupi täpne määratlus on mõju taotlemisel üheks olulisemaks kriteeriumiks. Mida täpsemalt on määratletud muutustest osa saajad – arv, vanus, sugu, piirkond, hõivatus, riskid, eelistused jne – seda lihtsam on mõõta sihtgrupi parameetrites muutusi kindlaksmääratud perioodi vältel.

Sihtgrupp: Seisuga 2014 kevad on Eesti ANK liikmeteks 115 noortekeskust 15. maakonnast. Ühtset andmekogumise baasi on rakendatud ühe juriidilise isiku haldusalas olevates noortekeskustes *(näiteks Tartu linn)*.

Soovitud muutus: Eesti ANK liikmetel on olemas ühtne andmekogumise baas, mis võimaldab koordineerida valdkonna arenguid vastavalt tegelikule vajadustele sh lisaks riiklikule poliitikale ka piirkondlike taristute kaasajastamine, töajõu kvalifikatsiooni tõstmine, töötajate motiveerimine, piirkondlike võrgustike tegevuskavade viimine vastavusse piirkondlike vajadustega. Aastal 2020 kasutab ühtset andmekogumise baasi 60% Eesti ANK liikmetest.

III ETAPP Muutuse esiletoomiseks kavandatava protsessi planeerimisel on väga oluline selgitada välja, kuidas ja milliste vahenditega soovitud tulemusi jõuda tahetakse. Selleks võetakse kasutusele konkreetsed abinõud ehk **meetmed**.

Kaardistades meetmeid, tuleb seada ka indikaatorid, et oleks võimalik hinnata perioodi vältel nende mõjusust ning tulemuslikkust. Indikaatorite abil on võimalik tulemuslikkust hinnata juba kindlaks määratud perioodi vaheanalüüsil. Vaheanalüüs võimaldab kinnitada meetme sobivust antud muutuse esile kutsumisel, selle tulemusel on võimalik teha tegevuskavas vastavalt vajadusele korrekture ja täiendusi optimaalse tulemuse saavutamiseks. Samuti on võimalik vaheanalüüsi näitajate alusel välistada varem valitud meetmed kui need osutuvad andmete võrdlemisel mitesobivateks. See omakorda võimaldab suunata mõjule ja nähtavusele keskenduvaid protsesse vastavalt tegelikule olukorrale, samuti reageerida paindlikumalt ühiskonna ootustele ning vajadustele.

Kriteeriumite seadmisel on käesolevas dokumendis hindamise aluseks:

- 1) valitud tegevuse teostatavus perioodi vältel;
- 2) tegevuse mõju ühiskonnale laiemalt.

MEEDE 1. Noortekeskuse enesehindamis-mudeli rakendamine, mentorprogramm:

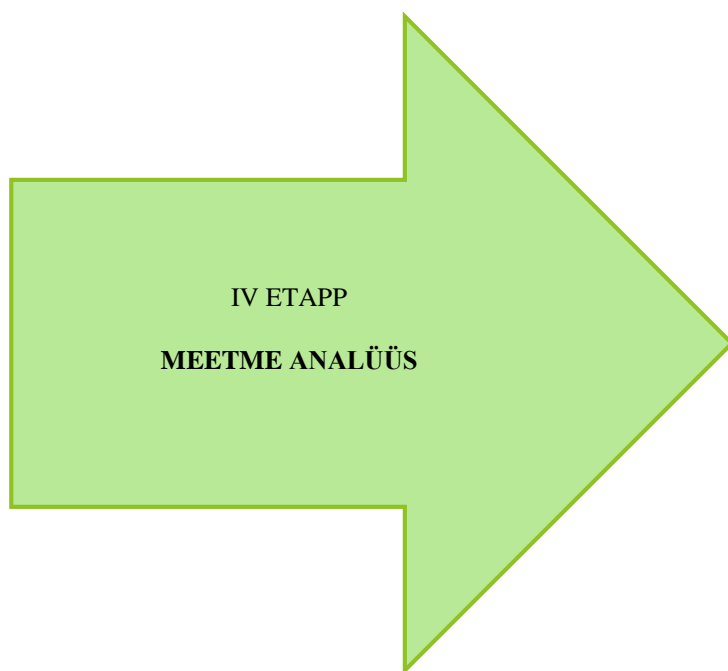
- 1.1 Noortekeskuse statistika (tegevuste valim, kaasatute arv) mõju piirkonna statististikale (negatiivse statistika mõjutamine sh AEK jm)
- 1.2 Noorsootöötajate koolitusvajadus ja infomaterjalid
- 1.3 Noortekeskuse teenuste loetelu+ võrgustikud
- 1.4 Taristu ja tegevusvahendid
- 1.5 Kvalifikatsiooni ja palga muutused sh lisainimesed ja uued teenused
- 1.6 Andmete analüüs aasta/perioodi vältel

INDIKAATOR MEEDE 1 rakendamisel: Hea tulemus: 10% liikmeid (so 12 keskust) läheb aastas üle ühtsele enesehindamise mudelile, rahuldav tulemus 5% aastas (so 6 tk), mitterahuldav 0% aastas.

Eelpool nimetatud vaheanalüüside alusel saab analüüsida iga valitud meetme tugevusi ja puuduseid, mis omakorda aitab planeerida ja analüüsida ühingu võimekust juba meetmete rakendamise käigus.

IV ETAPP Meetmed, nende analüüs st tugevuste ja nõrkuste väljaselgitamine koos lähtepunkti ja sihtgrupi määramisega on soovitud mõju taotlemisel kõige olulisemateks kriteeriumiteks kogu mõju avaldamise protsessi vältel. Võimalike mõjude hindamise **praktiline väärtus** seisneb selles, et juba põgusa mõjude hindamise järel on võimalik hinnata, kuivõrd peaks probleemiga üldse tegelema, milliseid probleeme annab ennetada ja kuidas leida parim moodus juba ilmnunud probleemidega toimetulekuks.

Meetmete analüüsi vajalikkuse alus - mille alusel väidetakse, et valitud meede on parim vajaliku muutuse esile kutsumiseks? Meetmete analüüs aitab selgitada valitud vahendite võimaliku mõju ulatust ja määra. Meetmeid tuleb analüüsida selleks, et selgitada välja valikute võimalikud tagajärjed. Analüüsi tulemusena on lihtsam valikute põhjendamise ja läbipaistvuse tagamine, ühtlasi toetab põhjalik meetmete analüüs sobimatute vahendite välistamist.

Meetme tugevused:

- a) Meetme rakendamine on teostatav Eesti ANK tegevmeeskonna poolt;
- b) Mudeli kasutamise harjumuse teket on võimalik erinevate Eesti ANK poolt koordineeritavate projektidega toetada st siduda käimasloevate ja uute projektidega;
- c) ...

Meetme nõrkused:

- 1) Meetme väljatöötamine ja teavitustöö on suure ajakuluga, eeldab ulatuslikku selgitustööd noortekeskustes ning piirkondlike võrgustiku-partnerite seas. Tervikmudeli toimimise tutvustamine on vajalik tegevus valdkondade omavahelist seotuse selgitamiseks;
- 2) Meetme rakendamisel kuluva ajamahu tõttu sissetöötamine kulukas nii Eesti ANK-le kui ka ANK-dele, sest üleminek varasematelt andme kogumismeetoditelt uuele toob kaasa suurenenud töömahu. Mudelile veebipõhise süsteemi loomine (ühekordne) on kulukas;
- 3) ...

Meetmete analüüsimisel:

- esmalt tuleb koostada nimekiri kõigist võimalikest vahenditest, mis toetavad püstitatud eesmärgi saavutamist;
- teiseks selgitakse optimaalseimad vahendid konkreetse tegevuse rakendamiseks (ressursid sh aeg, finantsid, muutusest osa saava sihtgrupi proportsionaalne suurus jm) ning välistatakse sealjuures madalama kasuteguriga st vähem tõhusad vahendid;
- kolmandaks on oluline kaaluda valikusse jäänud vahendite puhul, kas ja mis moel mõjutab iga valitud vahend muutuse saavutamisel teisi meetmeid.

Vahendite analüüs peab andma vastuse - milline tee soovitud eesmärgini on parim ja kas valitud teega kaasnevad hüved õigustavad kulusid?

V ETAPP Järelhindamise ja mõju analüüsi abil selgitatakse välja, kas meetme rakendamine tagas soovitud mõju ning kui suures ulatuses; kas ja kui suures ulatuses on täidetud indikaatorite maht ning millised on käegakatsutavad muutused sihtgrupi käitumises ning kas avalikkus mõistab muutuste vajalikkust ja kui suures ulatuses näeb muutuste taga selle esilekutsujat st kas perioodil on saavutatud läbipaistvus ja nähtavus.

Analüüsi tulemused on oluline avalikustada. Läbimõeldud järelhindamise tulemuste kommunikeerimine toetab erinevate ühiskonna osade arusaamist muutuste algatamise põhjuste ja sihtgrupi käitumise ehk tulemuste seostest. Samas tõstab hästi presenteeritud positiivse mõju kajastamine muutuste esiletõoja usaldusväarsust.

Mõjude analüüs

Mõju **ulatus** on suur, kui sihtrühma (noor, noorsootöötaja, noortekeskus) senine toimimine võib muutuda märkimisväärselt võrreldes varasemaga ning eeldab sihiteadlikku kohanemist. Mõju ulatus on keskmine, kui sihtrühma käitumises võivad kaasned muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskursi. Mõju ulatus on väike, kui objekti kui terviku käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemisele suunatud tegevusteks.

Mõju avaldumise **sageduse** määramisel tuleb arvestada mõju avaldumise regulaarsust ja tihedust. Mõju avaldumise sagedus on suur, kui mõjutatud adressaat (noor, noorsootöötaja, noortekeskus) puutub muudatuste tagajärgedega kokku regulaarselt või reeglipäraselt ja tihti (nt iga päev), keskmine, kui kokkupuude on regulaarne või reeglipärane, aga mitte igapäevane, ning väike, kui kokkupuude on ebaregulaarne, juhuslik ja harv.

Näide: Eesti ANK poolt 2010-2013 Euroopa Sotsiaalfondi toel läbiviidud programmi „Noorte konkurentsivõime suurendamiseks ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks ühiskonnale pakutava noorsootöö teenuse osutamine läbi noortekeskuste“ raames alguse saanud võrgustikutöö mõjul kaasavad koostööpartnerid noortekeskust võrdse partnerina regulaarselt strateegiate loomisesse. Keskuste igapäevaste sihtgruppide hulka on lisandunud kõrge sotsiaalse riskiga noored sh töötud, tõrjutud, äärealadel elavad jm.

Meetmete järelhindamise käigus antakse hinnang tegevuste tulemuslikkusele eesmärkide saavutamisel. Järelhindamine ning mõju analüüs oluline sisendmaterjal uue perioodi arengudokumentide ja tegevuskavade sh kommunikatsioon) planeerimisel st kindlal ajahetkel ühiskonnas vajalike muutuste kavandamisel.

Kokkuvõte

Mõju ühiskondlik nähtavus. Mõjude hindamise ja analüüsi üheks põhiväärtuseks on ühiskondlike arenguprotsesside teadlik suunamine, kasutades olemasolevaid ressursse võimalikult otstarbekalt. Suunamisprotsess on seda edukam, mida selgemini ja laiema kõlapinnaga muutuste esilekutsuja selgitab oma tegevust – millist probleemi lahendati, kellele ja kuidas mõju avaldati ning millised on tulemused. Kuna mõju avaldub muutusena sihtgrupi mõtlemises, tegutsemistavades ja suhetes on oluline kogukonda puudutavaid protsesse avalikult kajastada. Selleks, et kogukond muutustega kaasa tuleks on vaja selgitada arenguid sihtgrupile arusaadavas vormis (noored, kogukond, otsustajad).

Mõjusust puudutavate protsesside lahutamatu osa on kommunikatsioon.

Mõju väljendamisel on olulisel kohal nii indikaatorite täituvuse ja soovitud tulemuse (täieliku või osalise) saavutamise põhjal tehtud statistika kui ka üksikjuhtumid ja lood. Kogemuslugusid on võimalik kasutada nii faktidele põhineva tõendusmaterjalina ka illustreeriva näitena mõju ulatuse täiendava selgitusena. Olulisim on selgitada sealjuures miks, millist ja kellele mõju avaldati ning kuidas see teenib ühiskondlikke huve.

Kvaliteetse eestkoste tagamisel loodab Eesti ANK käesoleva raamistiku toel planeerida ja läbi viia tegevusi senisest püsivamate muutustega ning ressursisäästlikumalt. Tegevus on suunatud esmalt Eesti ANK liikmetele ja teistele Eestis tegutsevatele noortekeskustele, teiseks organisatsiooni eestvedajatele st tegevmeeskonnale ja juhatusele ning kolmandaks erinevate tasandite koostööpartneritele. Käesoleva perioodi peamiseks soovitud muutuseks on noortekeskuste kasuteguri selgitamine ühiskonna protsessides kokkulepitud väärtuste alusel, selle nähtavus ning ühtlasem kvaliteet.

Rakendatavad meetmed on läbimõeldumad ning planeeritult omavahelises seoses, mõjutades samaaegselt mitut sihtgruppi korraga. Käesoleva perioodi meetmed on laia ühiskondliku mõjuga, hõlmates mitmeid eritasandi siht- ja sotsiaalgrupe. Eesti ANK arengukava 2014-2020 eesmärkidega seotud ühiskondliku mõju nähtavuse raamistiku rakendamine annab organisatsiooni sh liikmes-noortekeskuste tegevuse mõjust senisest parema ülevaate nii koostööpartneritele, otsustajatele kui ka avalikkusele laiemalt.

*Mõjusaid ja
nähtavaid muutuseid!*

Käesoleva raamistiku koostamisel on kasutatud järgmisi allikmaterjale:

- Euroopa Komisjoni mõjude hindamise juhend (2009)

http://ec.europa.eu/governance/impact/commission_guidelines/docs/iag_2009_en.pdf.

- Ülevaade sotsiaalsete mõjude analüüsi võimalustest. Tartu Ülikooli Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut (2009)

http://www.ut.ee/haridustehnoloogia/projekt/kursus2/13_mis_on_sotsiaalne_mju.html

- Mõjude hindamise metoodika. Justiitsministeerium ja Riigikantselei (2012)

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=57830/m%F5jude+hindamise+metoodika.pdf>

- ANK-de missioonide kokkuvõte. Jaan Aps (2013)
- Eesti ANK mõju hindamise raamistiku visuaalne materjal. Jaan Aps (2013)
- Ettepanek Eesti ANK mõju hindamise raamistiku loomiseks. Jaan Aps (2013)

Koostanud:

Natalia Sereda

Eesti ANK noorsootööspetsialist